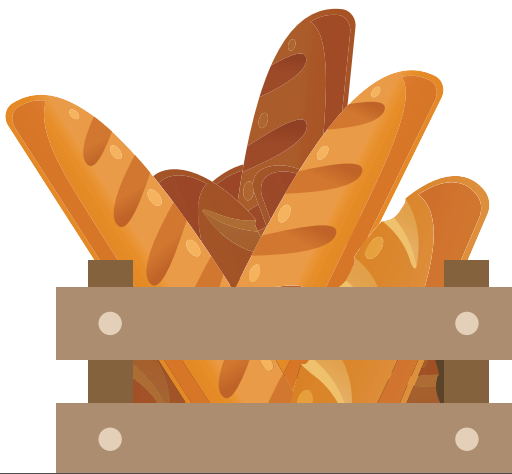

Х х

хліб

— = • —

хліб хліб

ха	хо	ху	хе	хи	хі	хма	хмо	хму	хми	хмі
ах	ох	ух	ех	их	іх	хва	хво	хву	хви	хві

хата	вухо	дах
халат	тихий	хвіст
хор	кріхітка	хвалько́
смі́х	хо́врах	хвілі́на

ина

ний

ниця

ороб

СКОРОМОВКА

Кричав Архип,
Архип охрип.
Не треба Архипу
кричати до хрипу.

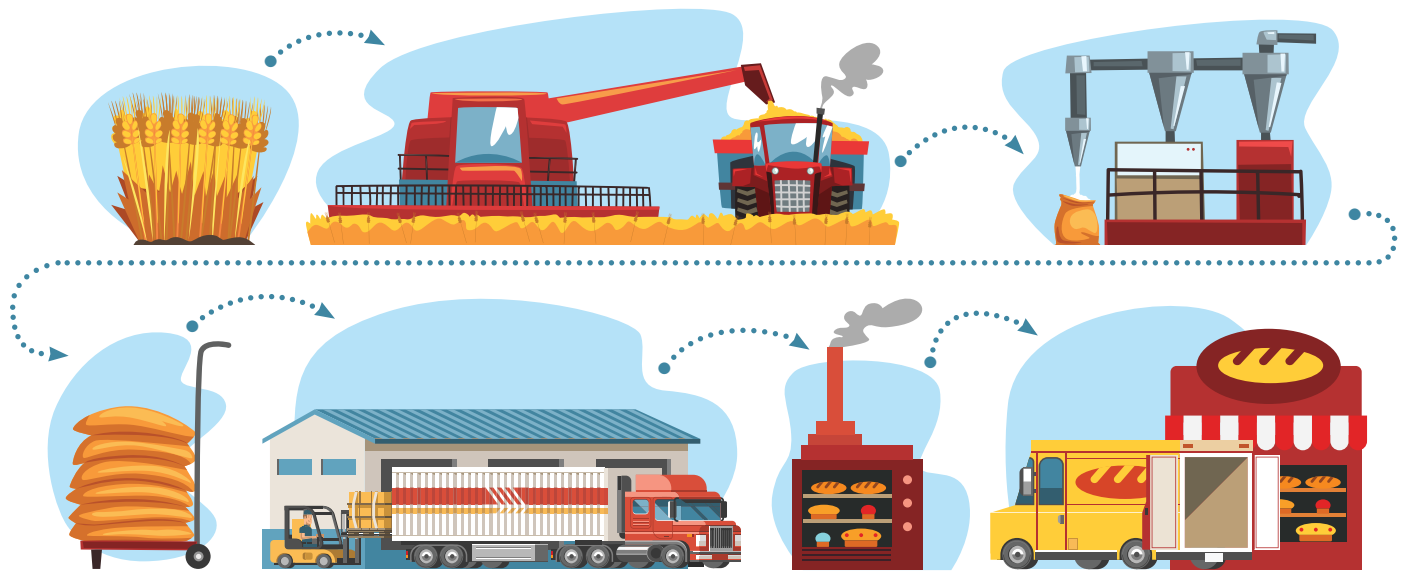
- Яке з утворених слів — назва професії?
Що роблять представники цієї професії?

Горох — горіх, муха — мука, кахель — кухоль.

Харків, Херсон, Христі́на, Хоро́л, Хуст.

- Розкажи за схемою, як до нас приходять хліб.

Спочатку первісні люди звернули увагу на дико-ростлі злаки. То були предки наших пшениці, жита, вівса.

Зерно збирали і їли сирым. Потім, через сотні років, навчилися розтирати зерно, робити крупу і варити її. Першим хлібом була рідка каша.

Згодом, як кажуть археологи, давні люди з густої зернової каші почали випікати прісний хліб.

- Придумай назву до тексту.

ЗАГАДКА

Восени лягло, взимку спало,
Навесні зійшло, а влітку вусатим стало.

ПРИСЛІВ'Я

Хліб усьому голова.
Багато снігу — багато хліба.
Без хліба не обід; без капусти не борщ.

НАЙ-, НАЙ-, НАЙ-

Закарпатська область — **НАЙ**зхідніша область України. Тут розташована **НАЙ**вища точка України — гора Говерла.

РАНОК У КАРПАТАХ

За горами сонце встало,
гарні села привітало,
«Дзіва буна», — каже Йова,
«Йов реґелт», — співає Лона,
«Добре рано», — мовить Яно,
«Ґутен морґен», — каже Юрген,
А Марічка та Іванко хором:
«Доброго вам ранку».
«С добрым утром», — каже Даша,
Отака родина наша.

Лідія Повх

- Розкажи, в яких містах і селах України тобі вже вдалося побувати.

У Закарпатській області живе понад сто національностей.

А скільки згадано у вірші Лідії Повх?

Острів Хортиця місто Запоріжжя

НАЙбільший острів на Дніпрі. Тут збереглися рослини, яких немає більше ніде в Україні. Поряд — **НАЙ**старіша електростанція на Дніпрі — ДніпроГЕС. У комплексі «Запорозька січ» можна побачити, як колись жили козаки.

Станція метро «Арсенальна»

місто Київ

НАЙглибша у світі. Щоб потрапити донизу, треба 5 хвилин спускатися ескалатором, який складається з двох частин.

Печера Оптимістична

Тернопільська область

НАЙдовша у світі гіпсова печера. У ній безліч лабіринтів і навіть є підземні озера.

Олешківські піски

Херсонська область

НАЙбільша територія в Україні, вкрита пісками. Влітку пісок тут нагрівається до 70 °С. Колись тут випасали величезні отари овець. Трава зникла, сильні вітри видули ґрунт. Аби зупинити піски, посадили сосни — **НАЙ**більший штучний ліс у світі.

- Який факт про Україну тобі найбільше запам'ятався?

Створи коротку рекламу місця, в якому ти живеш. Чим воно особливе?

Придумай кілька речень та намалюй ілюстрацію.

Чим відрізняється опис від реклами?

ЗАЦВІЛА В ДОЛИНІ ЧЕРВОНА КАЛИНА

Зацвіла в долині
Червона калина;
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.
Любо, любо стало!
Пташечка зраділа
І защебетала...
Почула дівчина,
І в білій свитині
З біленької хати
Вийшла погуляти
У гай на долину.

ЗА СОНЦЕМ ХМАРОНЬКА ПЛИВЕ

За сонцем хмаронька пливе,
Червоні поли розстилає,
І сонце спатоньки зове
У синє море...

З чим порівнює появу цвіту
на калині Тарас Шевченко?

Що змінилося в світі від того,
що зацвіла калина?

Як ти читатимеш вірш
«Зацвіла в долині червона
калина»: швидко чи повільно,
тихо чи голосно, радісно
чи сумно? Чому?

Спробуй переказати своїми
словами вірш «За сонцем
хмаронька пливе».
Що змінилося?

Обговоріть у класі:
чи однакові почуття
викликає слухання вірша
і його переказу?

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

У кожного народу є свій найбільш шанований поет. В українців це Тарас Шевченко. Він мріяв про ті часи, коли у вільній Україні поважатимуть мову, культуру та історію нашого народу, а всі люди будуть щасливими.

ВИШЕНЬКИ

Поблискують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким:
Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята
Та мало не плачуть:
Раді б вишню з'їсти,
Та високо лізти,
Ой раді б зірвати,
Та годі дістати!
«Ой вишеньки-черешеньки,
Червонії, спілі,
Чого ж бо ви так високо
Виросли на гіллі!»
«Ой того ми так високо
Виросли на гіллі, —
Якби зросли низесенько,
Чи то ж би доспіли?»

- Скільки голосів ти чуєш у вірші «Вишеньки»?
Опиши, що ти уявляєш, коли читаєш цей вірш.
Чи змінилося б щось у вірші, якби замість слів **вишеньки, діточки, низесенько** та ін. були б слова **вишні, діти, низько**?
Що спільного в прочитаних поезіях Тараса Шевченка і Лесі Українки?
Чим схожі поети і художники?

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Леся Українка писала не тільки для дорослих, а й для дітей. Вона дбала, щоб українські діти мали що читати рідною мовою. Також вона збирала народні пісні, ігри — щоб зберегти їх для майбутнього.

РІЗНОМАНІТНА ПРИРОДА УКРАЇНИ

букви Ю, Є

Які рослини є символами України? Які тварини мешкають в різних частинах України? Культурні рослини — мандрівники. Як тварини пристосовуються до довкілля? Чому тварини і рослини потрапляють до Червоної книги?

Кожен народ шанує певні рослини більше за інші. Вони йому рідні, свої. Про такі дерева і трави співають у піснях, складають легенди.

Могутній дуб досягає висоти 40 метрів і може жити до тисячі років.

«Де верба, там і вода», — помітили наші предки. Освяченою галузкою верби били, щоб додати здоров'я: «Не я б'ю — верба б'є».

Калина — символ любові до України.

Волошка — це краса і ніжність, одна з квіток українського вінка.

Тополя край дороги — то дівчина, що чекає своєї долі.

Колись казали: «Скільки зірок у небі, стільки маку в маківці», «дівчина, як маків цвіт».

Сьогодні червоний мак нагадує про загиблих на війні.

За Олесем Ільченком

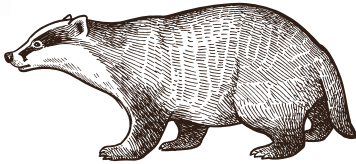

1939
1945
**НІКОЛИ
ЗНОВУ**

- Назви серед рослин — символів України дерева, кущі, трави. Де вони ростуть? Які частини рослин, зображених на малюнку, ти знаєш? Дізнайся про інші рослини – символи України. Які з них ростуть у твоїй місцевості?

zubr
 рись
 борсук
 глухар

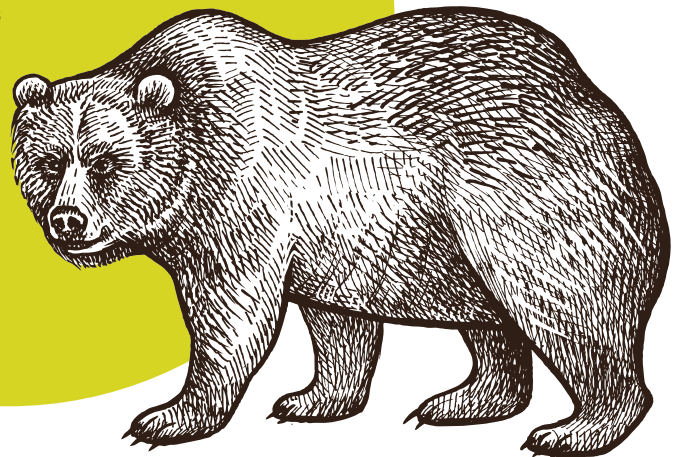
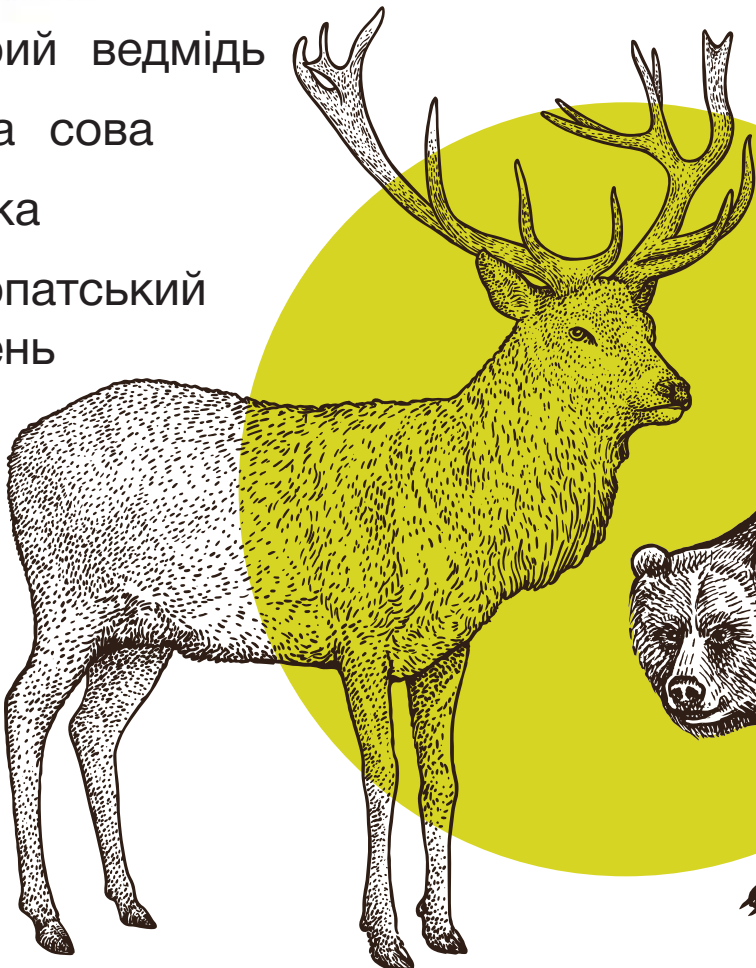
Чому тварини поділені на групи?

Що показують стрілки?

Які дикі тварини мешкають у твоєї місцевості?

Знайди підписи до кожного малюнка.

бурий ведмідь
 сіра сова
 білка
 карпатський олень

заєць-русак

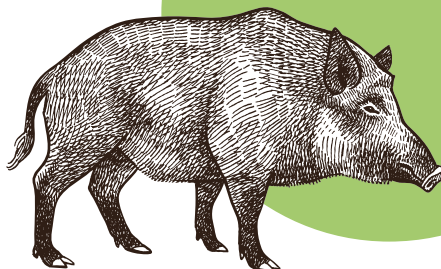
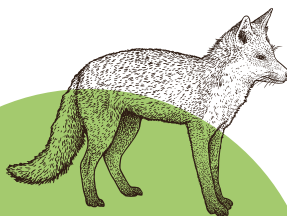
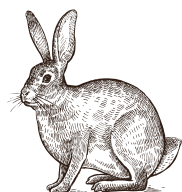
вовк

лисиця

дикий кабан

лось

їжак

ховрах

стєпова

гадюка

тушкан

стєповий

орел

Ю ю

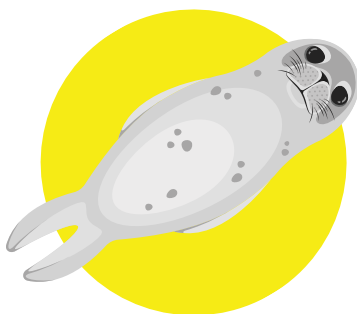

юнак
= • | — • —

люди
= • | — •

юнак юна́к

юр юс юз ют юл юн ру — рю су — сю зу — зю
рю сю зю тю лю ню ту — тю лу — лю ну — ню

юний	читаю	лю́к	клю́ч
юрба	слухаю	люди	колючка
юрист	знають	тюль	ловлю́
юшка	вміють	тюлень	малюю

Юля, Люда, Юлій, Юрко.

л к л к

сал т сал т

ПРО РОДИЧІВ БЛИЗЬКИХ І ДАЛЕКИХ

Ви, звісно, чули вірш про гарбуза та його родичів. Диня — справді родичка. Огірочки та кавун теж. А бараболя, тобто картопля, — ні. Її родич — помідор. Родич моркви — буряк, а квасолі — біб та горох.

Бувають родичі близькі, а бувають і далекі. Дикі предки гарбуза та дині ростуть у Південній Америці. Огірки й кавуни — з Африки. Картопля і помідор — теж із Південної Америки. З Азії привезли буряк, квасолю, цибулю, часник, пшеницю, рис.

Селяни спочатку відмовлялися садити картоплю. Не знали, яку частину їсти. Гірки зелені ківки з насінням називали «чортовими яблуками».

Тож на наших городах і полях ростуть прибульці з різних далеких країн.

Володимир Уткін

З Азії привезли б○р○к, кв○с○л○,
ц○б○л○, ч○сн○к, пш○н○ц○.

Біб, буряк, квасоля, горох.
Диня, огірок, картопля, кавун.

• Знайди на сторінці «родичів».

Чим вони схожі, а чим відрізняються?

Що?

Звідки?

• Які букви пропущені?

Постав запитання до речення.

Є є

ЄНОТ

ЄНО́Т

ЄНОТ

ЄВ ЄГ ЄН ЄМ ЄЛ ЄР ЄС
 ле — лє те — тє не — нє

єди́на шукає заєць ллє
 єхидна грається окра́єць осі́ннє
 Європа малює поєдинок життєвий
 Єгипет вміє приєднати с̣міттєвоз

взуттєвий

миттєве

осі́ннє

повітря

магазин

повідомлення

• Утвори пари.

- Що у вірші незвичайне: герої чи ситуація?
 Чи можеш ти уявити ситуацію, описану автором?

Зайшли до крамниці єноти,
 Питають єноти:
 — Є ноти?
 Потрібні нам обов'язково
 Ласкаві пісні колискові.
 Бо вже третю ніч єнот'яти
 Не можем без пісні приспати.

Василь Заєць

Є тварини травоядні. А є такі, що їдять травоядних. Це хижаки. Відрізнити травоядних тварин від хижаків можна за розташуванням очей. У хижака очі на передній частині морди. Він вистежує і переслідує жертву.

У травоядних очі зазвичай по різних боках морди. Це допомагає завчасно виявити небезпеку. Заєць, наприклад, має очі великі, опуклі. Вони дивляться не тільки вбік, а й назад.

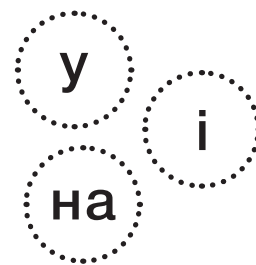

- Придумай назву тексту. Наведи приклади хижаків і травоядних.

Тварини бувають дикі і свійські. У хижака очі на передній частині морди. Рослини бувають дикорослі і культурні.

- Яке речення відповідає тексту?

Очі ... зайця дивляться вбік ... назад.
Очі ... хижака ... передній частині морди.

- Які слова-помічники пропущено?

куций пухнаста довгі сильні

У всіх зайців вуха (які?) ..., шерсть (яка?) ..., задні ноги (які?) ... і хвіст (який?)

- Доповни речення словами, що називають ознаку. Опиши зайця.

БУГАЙ І ВОДЯНА ПОЛІВКА

— Пограймо в піжмурки, — за-про-по-ну-вав бугай водяній полівці.

— Згода! — відповіла та. — Починай!

Хоч як ховалася полівка, бугай одразу її знаходив. По-мі-ня-ли-ся ролями. Полівка закрила оченята лапками й почала лічити: «Один, два, три...»

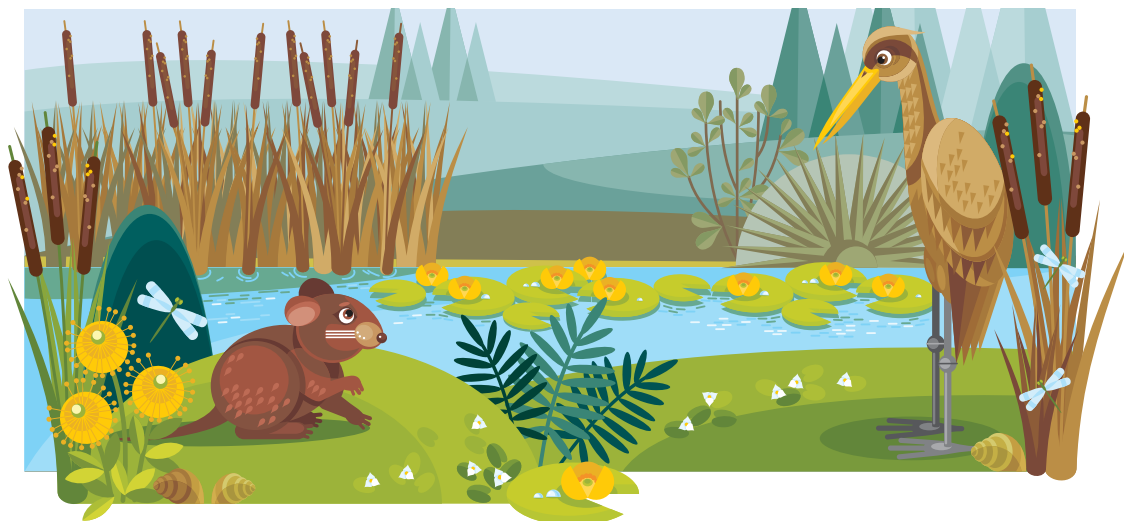
— Уже! — гукнув бугай.

Кинулася полівка в один бік, в другий — ніде немає! Шукала, доки не стомилася.

— Ну все, виходь, — про-ше-по-ті-ла вона безсило.

— Ото ж то! — за-во-ру-ші-ла-ся одна з очеретінок, покорótшала, потóвщала і пе-ре-тво-рі-ла-ся на бугая.

Буга́й — птах з родини чапель. Довжина тіла до 80 см, дзьоб прямий. Для маскуваннтя підіймає дзьоб і зливається з фоном (осокою, високою травою). «Бухкання» самців схоже на рев бика. Живиться жабами, пуголовками, дрібною рибою, комахами.

Який із текстів казка, а який — стаття з енциклопедії?

Бугай не знайшов полівки.
 Бугай пропонує полівці пограти
 в піжмурки.
 Полівка образилася на бугая.

- Яке речення відповідає казці?

Бугай — це ... (риба, жаба, птах). Він живе біля ... (лісу, води, міста). Бугая ... (важко, легко) знайти. Його забарвлення зливається з ... (небом, травною, водою).

- Склади речення, вибравши з дужок потрібне слово. Перекажи текст.

Шукає, шукаю, водяна, водяний, чапля.

- Постав запитання до кожного слова. Скільки звуків позначають виділені букви?

- Склади з літер підпис до фотографій.

Скільки в назві голосних і приголосних звуків?

Чому в трьох предметів однакова назва?

Хто?

Що?

а й б г у

ття та ла

ка со о

че о рет

- Утвори зі складів назви водяних рослин.

Назви наголошений склад.

ПРО ДЗЬОБИ І ЛАПИ

Пташині дзьоби і лапи розкажуть тобі, що птах їсть і де він живе.

Дятел їсть комах, яких за допомогою дзьоба видовбує з-під кори дерев.

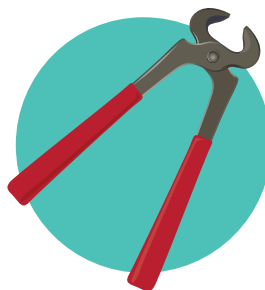
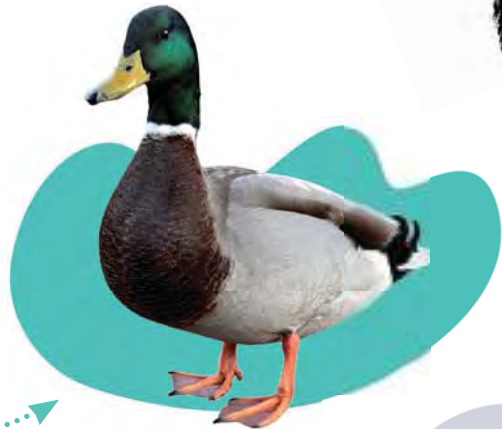
Дзьоб у **качки** плаский і широкий. Вона виціджує з води дрібних тваринок і водорості.

Маленьким гострим дзьобом **горобець** клює дрібне зерно й комашок.

У **степового орла** гострий дзьоб, загнутий, як гачок. З його допомогою орел ловить і роздирає жертву.

- Уважно придивись до пташиних лап. Про що вони тобі розповідають?

Опиши одну з пташок (як називається, зовнішній вигляд, де живе, що їсть).

Побачивши здобич, **лелека** різко викидає шию вперед, енергійним ударом довгого гострого дзьоба добиває її і одразу ковтає.

Нижня і верхня частини дзьоба **шишкаря** зігнуті і перехрещуються, щоб витягувати з шишок сосни і ялини насіння.

- Дізнайся, які рослини і тварини твоєї місцевості занесені до Червоної книги України. Розкажи про них.

- Знайди на сторінці різні інструменти і пристосування. Назви їх. Що спільного між ними і дзьобами?

Степовий орел і лелека внесені до **Червоної книги України**. Це книга, у якій записано назви різних видів рослин і тварин, що зникають і потребують особливого захисту.

В Україні є території, де під охороною держави зберігаються унікальні рослини і тварини, — **заповідники**. Заповідники — ніби листи з минулого, що розповідають про те, якою колись була природа України.

ПОВІТРЯ. ЯК ЛЮДИ НАВЧИЛИСЯ ЛІТАТИ

буква Щ

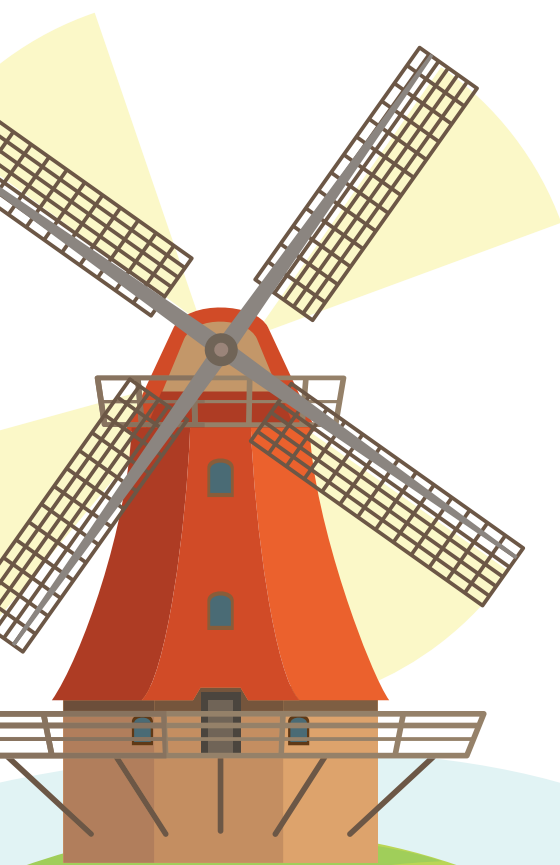
Як побачити і почути повітря? Чому повітря важливе? Чим корисний вітер? Як дбати про чистоту повітря? Як люди навчилися літати?

Просто зараз глибоко вдихни. Видихни. А тепер вдихни і затримай дихання. Чи довго вдалося протриматись? Зазвичай люди можуть не дихати близько хвилини. Повітря потрібне рослинам і тваринам. Дихають навіть риби. За допомогою зябер вони поглинають повітря з води.

Так, ми його не бачимо. Але воно є в квартирі і на вулиці, в горах і в ярах. Навіть у порожній тарілці. На щастя, нас оточує повітря. На превелике щастя, повітря оточує нашу Землю. Інакше ми просто не змогли б жити.

Якщо ти будеш уважним і спостережливим, то зможеш побачити повітря. І навіть почути.

- За допомогою малюнків розкажи, як можна побачити і почути повітря. Наведи свої приклади. Чи має повітря смак? Яка форма повітря? Чому повітря важливе? Навіщо потрібно провітрювати твою кімнату, клас під час перерви? Чому повітря навколо Землі стає дедалі бруднішим? Як із цим боротися?

ЯКБИ НЕ ВІТЕР...

Якби не вітер, дощі випадали б лише над водоймами. Вітер жене хмари і розносить воду по всій Землі. Без вітру пересохли б річки й озера.

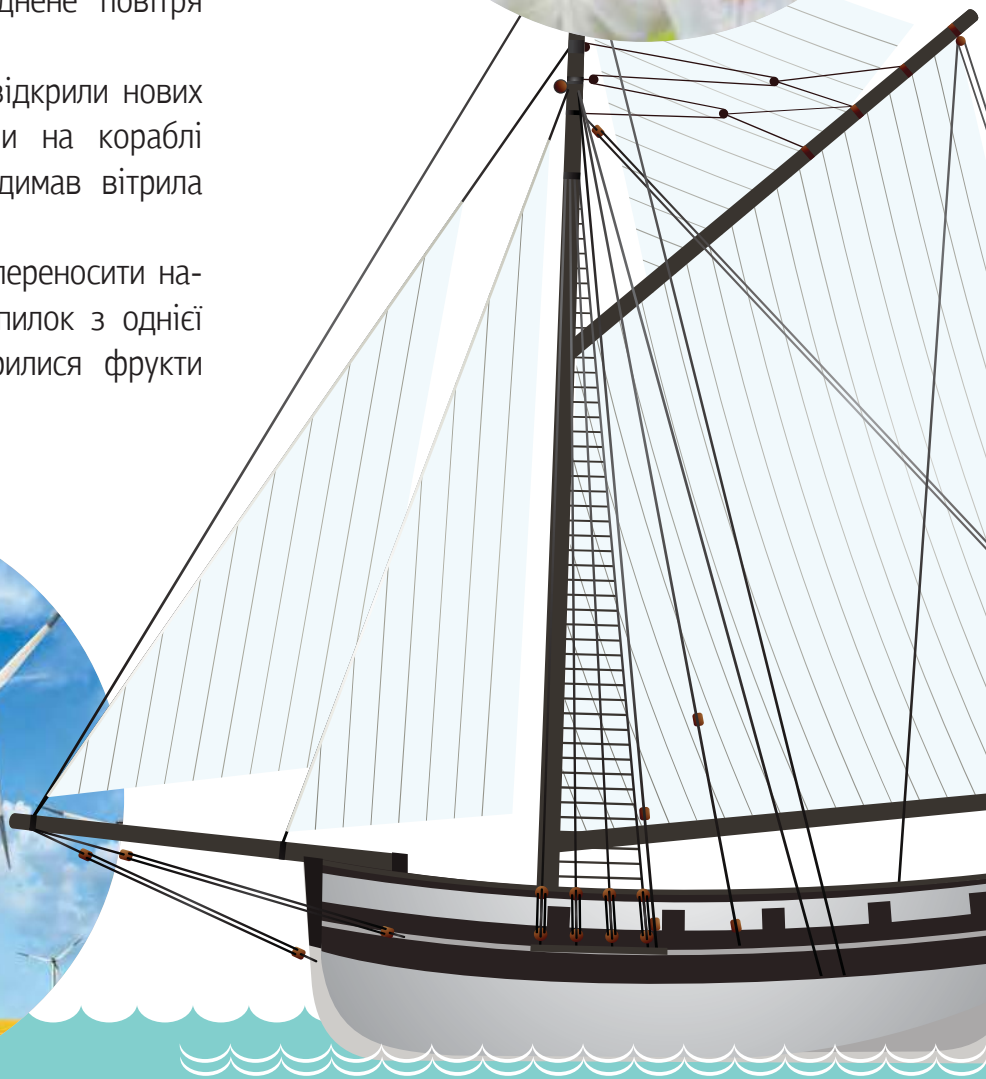
Якби не вітер, у спекотних країнах стало б іще спекотніше, а в холодних — ще холодніше.

Якби не вітер, у містах було б неможливо дихати. Вітер видуває забруднене повітря і приносить чисте — з лісів.

Якби не вітер, люди б не відкрили нових земель. Наші предки ставили на кораблі щогли з вітрилами. Вітер надимав вітрила і штовхав кораблі вперед.

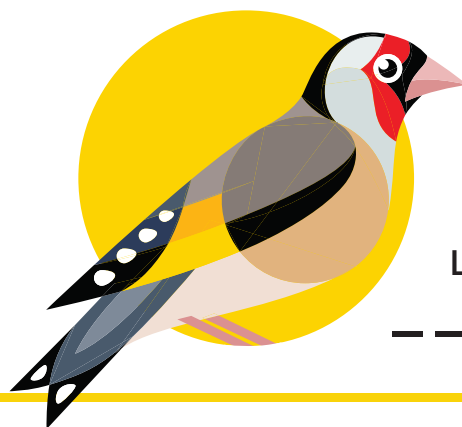
Вітер допомагає рослинам переносити насіння. Він також переносить пилок з однієї рослини на іншу, щоб утворилися фрукти й овочі.

А чим ще корисний вітер?

- Розкажи, чим корисний вітер у природі. Як люди використовували вітер у давні часи і сьогодні? Чи може вітер бути небезпечним?

Щ щ

ЩИГЛИК

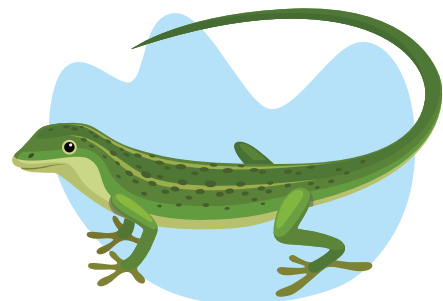

щиглик щиглик

ща що шу щи ще щі
ащ ощ ущ ищ ещ іщ

ша — ча — ща
шо — чо — що
шу — чу — шу
ше — че — ще

щока п̄лоща кӯщ
щука хрущі
щєбет дощик
щаслівий ящїрка хлющ

Ще дощ іде, періщить злива,
Щенятко вимокло, як хлющ.
А щиглик, щєбетун щасливий,
Щєбече, пурхнувши на кущ.

Наталя Забіла

ЗАКЛИЧКА

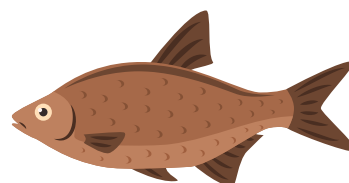
Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
У новому горщику,
Тобі каша, а нам борщ,
Щоб ішов густенький дощ!

СКОРОМОВКА

Борщик у горщику,
у борщику.

А до борщу
ще й по

ТРАМВАЙ І ЩИГЛИК

Був собі ремонтний Трамвай. Він страшенно дзенькав, клацав, бамкав і ні на кого не зважав. Люди злякано тулилися до будинків. Собаки ховалися у підворіття. Кицьки тікали на дерева.

Одного разу Трамвай прокинувся і побачив Щиглика. Він ладнав гніздечко під стелею кабіни!

— Ти що це надумав? — аж розгубився Трамвай.

— Я чув, вам одному не дуже... Давайте дружити!

— Але мені подобається їздити з гуком!

— Ой-йой! Ви розвалите гніздо! — злякався Щиглик.

А потім прилетіла Щигліха. Вони всілися на довгу блискучу трубку, як на жердинку, й заспівали.

Скоро з гніздечка виглядали щиглята. Яких чудових пісень співала пташина родина! А Трамвай легесенько вистукував їм у такт. Тепер у нього були справжні друзі. І всі в місті усміхалися Трамваю і називали його пташиним.

За Юрієм Ярмишем

- Доведи, що «Трамвай і Щиглик» — це казка. Уяви, що ти — Трамвай: розкажи, що трапилося. Як змінився Трамвай? Як змінилося ставлення людей до Трамвая? Добери іншу назву до казки.

Трамвай любив лякати тварин і людей.
Трамвай не зважав на людей і тварин.
Трамвай любив свою роботу.

- Яке речення відповідає тексту?

НАМАЛЮЮ ВІТЕР

Намалюю вітер
Тихий, ніжний,
Намалюю дощовий
І сніжний.
Вітер, що здіймає
Грізні хвилі,
І вітрець
Між квітами на схилі.
Цей танцює
З хмаркою у вальсі,
Той гортає
Книжку на терасі,
Он святковий
Прапорами має,
З музикою
По селу кружляє...
Вже малюнків
Три десятки маю,
А вітрам
Нема кінця і краю.

Степан Жупанин

- Яким буває вітер?
Що робить вітер?
Скільки малюнків
потрібно, щоб
намалювати вітер?

Малюнок, художник, поет, свято, вальс, дощ.

- Прочитай спочатку слова, які відповідають на питання *хто?*, а потім — *що?*.
Які звуки позначають виділені букви?

тихий кружляє танцює дощовий ніжний

Вітер (який?) ... , ... ,

Вітер (що робить?) ... ,

- За допомогою виділених слів утвори словосполучення.
Добери з вірша інші приклади слів — назв ознак і назв дій.

 Дути, віяти, повівати, дмухати, завітати, завівати.

хвилі. здіймає Вітер грізні

Що робить ...

Які ...

- Склади зі слів речення. Постав запитання до речення.
Які розділові знаки наприкінці речень ти поставиш?

Літати у хмарах

Як хмара

Як повітря (потрібний)

Вітер у голові

ПРО ДЕДАЛА ТА ІКАРА

Колись давно на всіх жителів острова Крит наганяв жаху Мінотавр, чудовисько з тілом людини і головою бика. На прохання царя Міноса митець і винахідник Дедал побудував палац Лабіринт з такими заплутаними ходами, що вийти з нього було неможливо. У цьому палаці Мінос ув'язнив Мінотавра.

Багато чудових творів мистецтва виготовив Дедал для Міноса. Однак не хотів відпустити його цар з Криту. Дедал довго думав, як йому втекти, і зрештою знайшов спосіб: «Треба навчитися літати в птахів!»

Дедал набрав пір'я, зв'язав його лляними нитками, скріпив воском і виготовив з них чотири крила — два великих для себе і два менших — для сина Ікара. Перед польотом Дедал застеріг сина:

— Ікаре, будь обережний. Не спускайся дуже низько до моря, щоб солоні бризки хвиль не змочили твоїх крил. Не піднімайся близько до сонця: спека може розтопити віск, і розлетиться пір'я. Тримайся середини. Лети за мною, не відставай.

Батько з сином наділи крила на руки і легко піднялися в небо. Швидкий політ захопив Ікара, все сміливіше змахує він крилами. Забув Ікар настанови батька. Злетів він високо під саме небо, ближче до сонця. Промені розтопили віск, що скріплював пір'я крил, і розлетілося воно далеко по повітрю, гнане вітром. Стрімголов упав він зі страшної висоти в море і загинув у його хвилях.

Дедал обернувся — немає Ікара. Голосно почав кликати він сина:

— Ікаре! Ікаре! Де ти? Відгукнися!

Немає відповіді. Побачив Дедал на морських хвилях пір'я з крил Ікара і зрозумів, що сталося. І зненавидів Дедал своє мистецтво, як зненавидів і той день, коли задумав врятуватися з Криту по повітрю!

А тіло Ікара довго носили морські хвилі. І потім люди назвали море те Ікарійським.

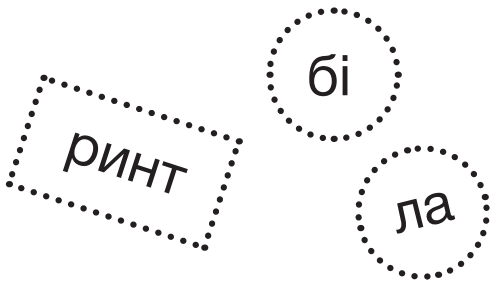
- Поясни значення слів **митець** і **винахідник**.

Чому, на твою думку, Мінос не хотів відпустити Дедала?

Що допомогло Дедалу вигадати спосіб втечі?

Чому Ікар не послухав Дедала?

Що з розповіді тобі запам'яталося найбільше?

- Склади зі складів підпис до малюнка.

Мінота́вр — чудовисько з тілом бика і головою людини.

Мінота́вр — чудовисько з тілом лева і головою людини.

Мінота́вр — чудовисько з тілом людини і головою бика.

- Яке речення відповідає тексту?

Ікаре ○ Де ти ○ Відгукнися ○

- Які розділові знаки пропущено?

Сонце, Дедал, Крит, повітря,
Мінота́вр, Ікар, хвилі, син.

- Прочитай спочатку слова, які відповідають на питання *хто?*, а потім — *що?*.

Поясни, чому деякі слова написано з великої букви.

ПЛАН

1. Хто такий Дедал?
2. Що зробив Дедал, щоб утекти з Криту?
3. Що наказував Дедал сину Ікару перед польотом?
4. Що трапилося з Ікаром?

- Стисло перекажи текст за планом.

НИЗЬКО

БЛИЗЬКО

НЕНАВИДІТИ

МАЛЕНЬКИЙ

ДАЛЕКО

ЛЮБИТИ

ВЕЛИКИЙ

ВИСОКО

- Добери пари слів з протилежним значенням.

АЕРОПЛАН

Гур-р-р — гурчить аероплaн...
До діток біжить Степан:
— Хлопці! Швидче біжим шляхом,
Роздівимось того птаха.
— Ой, дивись, дивись — спустився,
На леваді зупинився.
І дитяча вся громада
Подалася на леваду.
— Бач який? Неначе хата!
— А великий та крилатий!
Крила жовті, аж блищать,
Внизу — пара коліщат.
Побіч — двоє літунів
В кожушанках шкіряних.
Діти враз до них сміливо:
— Покажіть нам оце диво!
Літуни тут їм охоче
Показали всю машину:
— Це пропелер, це кабіна,
Це балони для бензини.
Ось бензини вже наллято:
— Розступіться, хлоп'ята!
Тут мотор загуркотів, пропелера закрутив.
— Ой, дивись, біжить! Підвівся!
Аж в повітрі опинився.
Враз гукає дівтора:
— До побачення! Ура-а!

Цей вірш
написано близько
90 років тому.
Твої бабусі
й дідусі тоді
ще навіть
не народилися.

Першу повітряну кулю зробили французи брати Монгольф'є понад двісті років тому. Першими пасажірами були вівця, півень і качка.

Перший літак побудували американці брати Райт близько ста років тому. Він протримався в повітрі 12 секунд і пролетів 37 метрів.

Найбільший та найпотужніший у світі транспортний літак Ан-225 «Мрія» створено в Києві. Він може перевезти 50 легкових автомобілів.

- Уяви, що ти — герой вірша «Аероплан». Розкажи, що трапилось, що ти відчуваєш. Опиши аероплан. Чи є у вірші дивні для тебе або незнайомі слова? Порівняй пташку і літак: чим вони схожі, а чим відрізняються. Підготуй розповідь про сучасні літаки та професії людей, які на них працюють. Якими, на твою думку, будуть літаки майбутнього?

ПРО ПРАВА І ПРАВИЛА

буква Ф, буквосполучення Дз

Які права має кожна дитина? Що означає бути добрим громадянином?
Як безпечно спілкуватися телефоном? Які правила бувають і навіщо вони нам?

Кожна дитина й доросла людина має певні права. Ці права ніхто не може забрати чи порушувати.

Ми всі різні. Однак жодна дитина не гірша і не краща за інших.

Ти від народження маєш такі самі права, як усі.

Права дитини записані в документі, що зветься «Конвенція про права дитини». Цей документ має виконуватися в усьому світі.

- Які права дитини ілюструють малюнки?

Я МАЮ ПРАВО

- спілкуватися рідною мовою
- на турботу обох батьків
- висловлювати свою думку різними способами
- на приватне життя
- на відпочинок і дозвілля
- на якомога краще медичне обслуговування
- на освіту
- спілкуватися з друзями

- На якому малюнку права дитини порушують? Хто це робить?

Ф ф

фотоапарат

фотоапарат

фотоапа^{ра}ра^т

— ● | — ● | ● | — ● | — ● —

фа	фо	фу	фи	фе	фі
фла	фло	флу	фле	флі	

фен	фартух	флакони
фея	футбол	фрукт
фокус	фіалка	асфальт
ферма	фільм	туфлі
фігура	світлофор	шарф

Африка, Федір, Софія, Франція, Фінляндія, Афіни.

Фара — фарба, фарш — марш,
фірма — форма — ферма.

Флора — це світ рослин: ... , ... ,

Фауна — це світ тварин: ... , ... , ... ,

- Доповни речення.

Шофер, фініш, початок, світлина, професія, водій,
кінець, фах, старт, фотографія.

- Знайди слова, що мають однакове значення.

Ура! Ми їдемо на море! Як птахи — летимо в теплі краї, у Єгипет. І ще раз — ура! Мені купили фотоапарат. Я дуже люблю фо-то-гра-фу-ва́-ти природу. Для цього потрібні увага і терпіння. Це вам не якісь селфі телефо́ном робити!

Тож я повісила фотоапарат на шию і майже не знімала. Хіба що коли в морі плавала.

Скажу чесно: не всі фото гарно вийшли. Але я вчуся. Часом замість мушлі була чиясь нога. А замість мами в чорних окулярах — червона спечена спіна якогось дядечка.

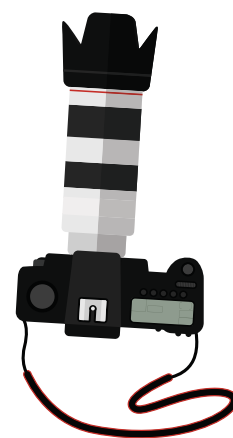
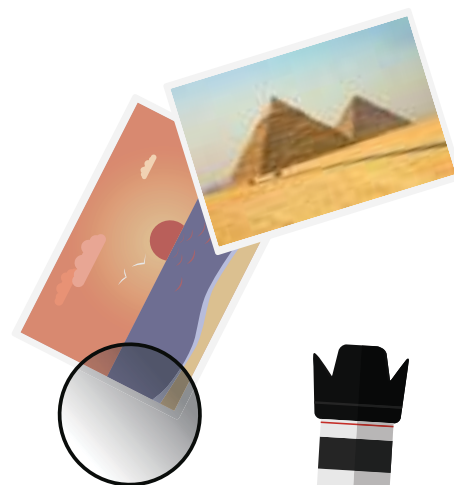
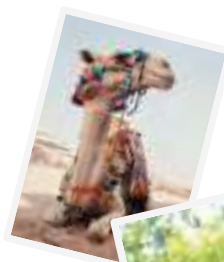
Іноколи мама казала:

— Софіє, знищ це негайно! Я тут жахливо вийшла!

А ми з татом в один голос запевняли:

— Ти тут прекрасна!

Звичайно, були на фото і море, і пісок, і піраміди. І всі щасливі.

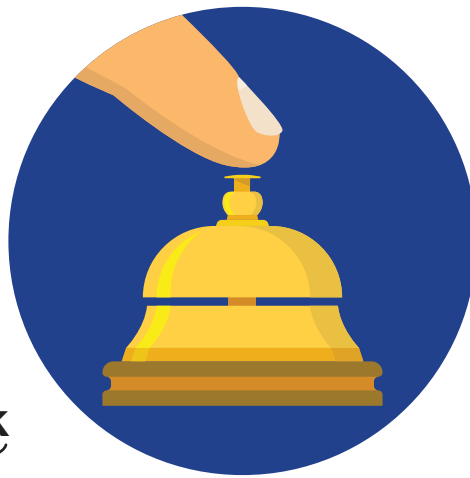

- Що із зображеного на фото не належить до природи?

Дз

ДЗВОНИК

ДЗВОНІК

ДЗВОНИК

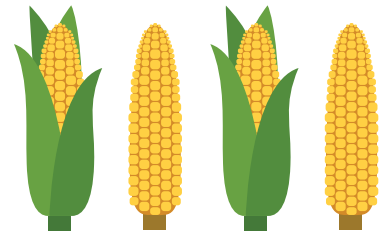

дза дзо дзу дзе
адз одз удз едз
дзя дзьо дзю дзі

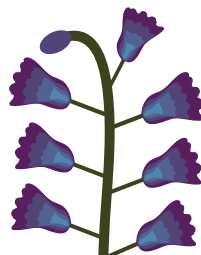
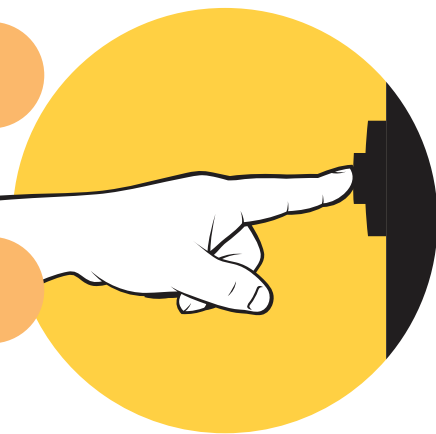
дза — за — ца
дзи — зи — ци
дзо — зо — цо

дзу — зу — цу
дзі — зі — ці
дзя — зя — ця

гедзь дзьоб кукурудза
гудзик дзьобати родзинки
дзиґа дзеркало дзюрчати

Дзвін — дзвіночок — дзвоник — дзвінкій — дзвоніти.

Ми Дзвіночки,
Лісові Дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм,
Дзвоном зустрічаєм:
День!
День.

Павло Тичина

- Назви зображені предмети.
Що між ними спільного, чим відрізняються?

- З яким настроєм треба читати цей вірш?
Поміркуй, чому повторюється слово **день**.

Уяви, що зникли годинники, телефони, телевізори, інтернет... Як повідомити про якусь важливу подію? І навіть не дуже важливу. Наприклад, що збіг час уроку. Колись людям допомагав дзвін. Він скликав на важливі збори — віче. Дзвін закликав на захист рідної землі. Ним вітали воїнів-переможців.

ДЗВІНОК

Зненáцька дзвоник задзвонів.
Лунає він так строго.
Я швидко двері відчинив —
Татусь біля порога.
І знову дзвонять:
«Дзінь-дзілінь!»
Я відчиняю вмить:
Це мама — в неї дзвоник,
Мов пісенька дзвенить.
Аж ось — так весело:
«Дзелень!»
Я не дивлюсь навкруг,
Я поспішаю до дверей —
Це йде мій вірний друг!

Тофік Агаєв

Переклад з російської Євгенії Горевої

**Я ДЗВОНЮ
ТИ ДЗВÓНИШ
МИ ДЗВÓНИМО**

- Пригадай, для чого ще використовують дзвони і дзвіночки.

ХТО ТАКИЙ ДОБРИЙ ГРОМАДЯНИН?

Для батьків ти — дитина.

Для вчителів ти — учень.

У державі ти — громадянин.

Коли ти виростеш, то разом з іншими громадянами України будеш вирішувати, якими мають бути правила життя в державі. Від тебе залежатиме життя нашої країни.

Обов'язкові для всіх правила життя, встановлені державою, — це закони.

Бути добрим громадянином і просто, і складно. Просто — тому, що насправді не потрібно робити нічого дивовижного чи навіть особливого. Треба просто виконувати певні правила, робити правильний вибір та поважати інших. Бути добрим громадянином складно, тому що це треба робити весь час.

ПРИКЛАДИ ДІЙ ДОБРОГО ГРОМАДЯНИНА:

- Прибирала в парку.
- Разом з батьками допомагав сусідам.
- Збирав іграшки та одяг для дитячого будинку.
- Ходила з батьками на вибори.
- Відмовився, коли товариш попросив украсти гроші в однокласника. Сказав йому цього не робити.
- Переходила дорогу на зелене світло світлофора.

Я добрий громадянин, тому що...

- Як бути добрим громадянином? Наведи свої приклади дій доброго громадянина. Доповни речення.

- Яких правил дотримуються діти на малюнках? Які бувають правила? Хто і для чого придумує правила? Що тобі іноді заважає виконувати правила? Що буде, якщо дорослі і діти не будуть виконувати правил?

ЯК БЕЗПЕЧНО СПІЛКУВАТИСЯ ТЕЛЕФОНОМ

З ким я розмовляю?

- Прочитайте в парах.
Які діти відповідають по телефону незнайомій людині неправильно?
У чому саме ці діти помиляються?

Я, мабуть, помилився.
Який у вас номер?

А де ви живете?

Це я, Зоя.

А кого вам треба?

212 85 06.

А куди ви телефонуйте?

Вулиця Миру, 23,
квартира 68.

Я не можу
з вами говорити.
До побачення.

ВИСТАВА

А придумав усе мій тато. Тоді, коли почув, що вчителька співів Наталя Василівна веде в нас театральний гурток. Придумав, щоб я запропонував зробити виставу про права дитини...

— Та ні, ні ж! — закричала Ліза. — Ми будемо робити виставу про давні часи, а я буду принцеса!

— А Владик драконом-чудовиськом! — захихотіла Тетянка.

— А я лицарем! — вигукнув Денис. — Врятую принцесу і з нею одружусь!

Тут засміялися вже всі.

— Ні, — поважно підвів підсумок опецькуватий четвертокласник Владик, якого Тетянка пропонувала на роль дракона. — Нема нам чого ставити якісь дурнуваті казочки. Давай права дитини. Важлива тема.

— Так нечесно, — заперечила Оля. — Не ти тут усе вирішуєш.

— А я найстарший, — сказав Владик і подивився на Юлю згори донизу.

— Ага, та й найтовщий! — відказала йому Оля.

— Досить! — рішуче стукнула по столу долонею Наталя Василівна. — Будемо голосувати.

— Голосувати?! — обурився Владик. — Тоді я голосую за трьох. Або й за чотирьох.

— Тут не кілограми, а люди голосують! — відрізала Оля.

— Дівчата взагалі голосувати не повинні! — закричав на те Владик.

Хлопчики в класі засміялися, дівчатка сиділи мовчки.

— А може, товсті не голосуватимуть? — запропонувала Тетянка.

— І не наші. Ну, приїжджі, — подав голос першокласник Діма.

— А ти тихо сиди, — grimнула на нього Владикова однокласниця Тетянка. — Малий ще. Виростеш, розуму наберешся — тоді скажеш. І голосувати, може, будеш.

Першокласники, яких на гуртку було троє, аж затрусилися від злості.

— А тут завжди так усе вирішується? — запитав Данилко, який із батьками приїхав до нашого міста лише кілька місяців тому і пішов до третього класу.

— Не твоя справа! — закричав на нього Максим. — Тобі тут голосу точно ніхто не дасть.

— Бо я тільки недавно сюди приїхав? — запитав Данилко.

Запала тиша. І тут розчинилися двері і до класу забіг охоронець Юрій Іванович, дядько Юра.

— Сором! — спересердя сказав він. — Я все тут чув! Соромно! Та що ви таке кажете? Товсті, худі, малі, великі, бідні, багаті, хлопчики, дівчатка, місцеві, не місцеві — про всіх ми турбуємося однаково. А ви... Сором!

— Ну... Юрію Івановичу... Це ж тільки така репетиція... — знітився Владик.

— Це ми будемо робити виставу про права дитини... — додала Оля.

— Права дитини? — дядько Юра подивився на Наталю Василівну. Вчителька мовчала.

За Гжегожем Касдепке

Чому виникла суперечка?

Які слова в оповіданні найважливіші? Хто їх сказав?

Що неправильно, на твою думку, робили члени гуртка?

Які правила порушили герої оповідання?

ВІТАЄМО ВЕСНУ

буквосполучення Дж і апостроф

Як ми дізнаємося, що прийшла весна? Що загрожує первоцвітам? Які зміни у природі відбуваються навесні? Чому весняний день рік годує? Зустрічаймо Великдень.

КИЛИМОК

Простелівся килимок
Під самісінький горбок.
Розіслався перед нами
І аж грає кольорами.
Кличу друзів до квіток:
«Пахне медом килимок!..»

І послухайте уважно:
Він сюрчить,
Гуде протяжно!..»
Отака в нас дивина.
Ось що виткала весна!

Олекса Палійчук

- Художник переплутав — на одному малюнку поєднав ознаки початку і закінчення весни. Знайди їх.

Чому вірш називається «Килимок»?

Які запахи і звуки приносить весна?

ШАНС НА ЖИТТЯ

— Ой, скільки підсніжників! — закричала Оксана. — Давайте назбираємо букети собі і бабусі.

— Ти дуже добра дитина. Але, мабуть, бабуся більше зрадіє, коли ти їй просто розповіси, що бачила таку красу. Або покажеш фотографію, — сказала мама.

— А чому я не можу подарувати їй справжній букет?

— Бо підсніжників щороку стає менше, — втрутився тато. — Вони занесені в Червону книгу, але перед людьми беззачисні. Уяви: через кілька років підсніжники, крокуси та інші первоцвіти можуть зовсім зникнути. І річ тут не в самій лише красі. Метеликам, бджолам, іншим комахам буде нічого їсти ранньої весни. Хто тоді захистить ліс від шкідників?

— А якщо я не зірву кілька квіточок, то я врятую усіх: підсніжники, комашок, ліси? — уїдливо поцікавилася Оксана.

— Ну, не тільки ти. Якби люди їх не рвали і не купували, то первоцвіти отримали б шанс на життя.

примула

підсніжник

крокус

- Чи можеш ти особисто допомогти врятувати первоцвіти?

Д Ж

джміль

— = **о** =

джміль

джмі**і**ль

джа	джо	джу	джи	дже
адж	одж	удж	идж	едж
ча	чо	чу	чи	че

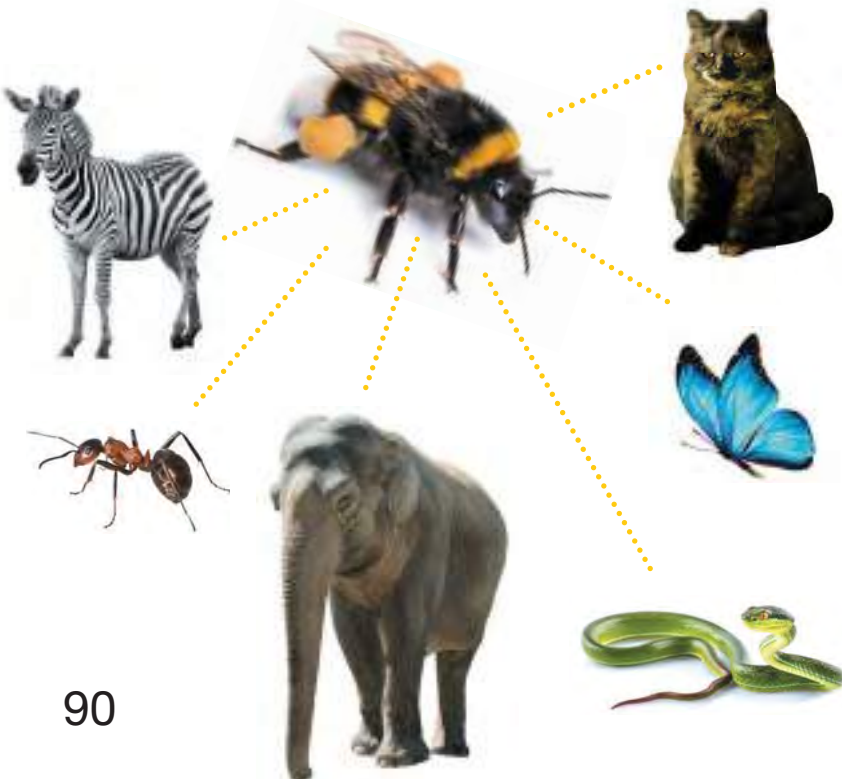
саджу́	сиджу́
воджу́	буджу́
ра́джу	і́жджу

джі́п	джерелó	бджо́ла
джинси	джерéльце	бджі́лка
джунглі	джерéльний	бджо́ліний

- Порівняй тварин на малюнку за зразком:

Бджола — комаха, як і метелик.

ЛІЧИЛКА

Летів рій бджілок
 Зі ста лічилок.
 Зійшлися діти,
 Давай лічити.
 Бо кожна бджілка,
Немов лічилка.
 Кого укусить —
 Жмуритись мусить.

Володимир Підпалий

Як бджола.
Як бджоли у вулику.
Як бджіл у вулику.

Бджоли живуть великими групами. У групі є робочі бджоли, трутні і матки.

Робочі бджоли збирають нектар і пилок з рослин. Вони будують нові стільники, доглядають за личінками, чистять гніздо.

Кожна бджола в задній частині тулуба має жало. Після укусу бджола гине. Без жала вона жити не може.

Бджола переносить пилок з однієї квітки на іншу. Завдяки цьому в рослин утворюється насіння.

- Придумай назву до тексту. Які обов'язки мають бджоли в групі? Навіщо людина розводить бджіл? Яка користь рослинам від бджіл?

АНГЛІЙСЬКА СКОРОМОВКА... ЯКОЇ АНГЛІЙЦІ ЩЕ НЕ ЗНАЮТЬ

Жили-були
Джим і Біллі.
Джим і Біллі
Джем любили.
Дядько Джеймс
І тітка Джемма
Не давали
Дітям джему.

Не давали
Джему Джиму,
Не давали
Джему Біллі.
Джеймс і Джемма
Через джем той
Били Джима,
Біллі били.

- Це серйозний чи смішний вірш? Як автору вдається розвеселити читача? Чому англійці не знають цієї скоромовки? Які звуки найчастіше повторюються у вірші?

(апóстроф)

ХОМ'ЯК

ХОМ'ЯК

ХОМ'ЯК

б'я	п'я	р'я	м'я	в'я	з'їхати	заїхати
б'ю	п'ю	р'ю	м'ю	в'ю	під'їхати	приїхати
б'є	п'є	р'є	м'є	в'є	об'їхати	доїхати

ім'я	п'ять	сузір'я
сім'я	дев'ять	подвір'я
м'ята	п'ятна́дцять	здоров'я
м'яч	комп'ютер	черв'як

Буряк — бур'ян, морквяний — в'янути,
ряска — пір'я, пюре — п'ю, свято — в'яз.

М'ятна, дерев'яна, пір'їна, солов'їна, рум'яна.

- Постав запитання до кожного слова.

Водоплавному в'юнові нащо заздрити слонові,
Суходольному ж слону нащо заздрити в'юну?
В кожного життя своє. Тож радій тому, що є.

Григорій Фалькович

Я ЗНАЮ, ЩО ПОЧАЛАСЯ ВЕСНА, КОЛИ...

Я про-ки-да́-ю-ся від співу пташок і теж хочу співати.

Я вдягаю легший одяг і взуття.

Пташки в'ють гнізда, а на сонечку граються дитинчата тварин.

З'яв-ля-є-ть-ся все більше барвистих .

Час висівати насіння і спостерігати, як воно росте.

Я хочу бігати, стрибати, їхати на — швидше, швидше, швидше!

Все починає рости... І я теж.

За Ейлі Басбі

- А як ти дізнаєшся, що почалася весна? Прочитай з потрібною інтонацією речення зі знаком оклику. Знайди в тексті слова з апострофом. Прочитай слова, які відповідають на питання *хто?*

Пташки висиджують пташенят.

Уранці співають солов'ї.

Пташки в'ють гнізда.

- Яке речення відповідає тексту?

біла молода зимовий

сон хмарка трава

Ось і скінчився

Звідусіль пробивається

По небу пропливає

Дитинчата горобців — гороб'ята.

Дитинчата солов'їв — солов'ята.

- З виділених слів утвори словосполучення. Доповни словосполученнями речення.

- Придумай схожі речення. Добери підпис до фото.

ВЕСНЯНИЙ ДЕНЬ РІК ГОДУЄ

Весна в селі — гаряча пора. Час садити городи і засівати поля. Гамір на подвір'ї від самого ранку. Тут кури й гуси, корови й кози. Щоб їх доглянути, треба багато праці. А на полях і фермах працює новітня техніка. Агронóмам, зоотéхнікам, інженéрам, тракторістам допомагають комп'ютери.

